

ПОЯВА НА РЕФОРМАЦИЯТА (XVI В.)
ПРИЧИНИ ЗА ВЪЗНИКВАНЕ.
ДЕЙНОСТ НА ЛУТЕР, ЦВИНГЛИ И КАЛВИН

Като всяко значимо явление в историята и Реформацията има дълбоки корени и е назрявала в продължителен период. Най-общо казано тя възниква като протест срещу упадъка на християнската нравственост, като опит да се очисти християнството от нововъведенията на католицизма и да се върне към неговите истински основи. Още през XII- XIII век са правени целенасочени опити за обновяване на Католическата църква – със създаването на францисканския и домениканския ордени, но влиянието им върху църковния живот се оказало ограничено.

Първи реформатори

Много мислители през Средновековието са се опитали да се противопоставят на папските домогвания за световно господство – духовно, политическо и икономическо. Най-известните от тях са оксфордският професор-богослов Джон Уиклиф (1330-1384) и неговият последовател Ян Хус (1369-1415). Уиклиф твърдо заявил, че църквата (Католическата) не може да бъде собственик, а единствено управител на повереното ѝ от Христос („За Божествената собственост“). Той се заел с превод на Библията на достъпен за народа език и започнал да я разпространява. Идеите му били заклеимени на събора в Констанц, а тленните му останки изровени и изгорени (1425г.). Неговият последовател Ян Хус също посочва Свещеното Писание (Библията) като единствена основа на християнската вяра, а папската власт – като незаконна. Отлъчен от Католическата църква, той бил осъден на 6 юли 1415 г. и изгорен на клада в гр. Констанц (Швейцария). Така първите реформатори заплатили с живота си дързостта да се опълчат срещу властта на римокатолицизма. Въпреки техния трагичен край реформаторското движение набирано голяма сила. За това спомогнало е едно важно откритие - изобретяването на печатната машина през 1455 г. от Йохан Гутенберг, което направило възможно разпространението на словото Божие до най-бедните прослойки и спомогнало за по-бързото популяризиране идеите на реформаторите.

В Англия реформацията започва в началото на XVI век с възникването на пуританското движение, призоваващо за очистване

на Англиканската църква от папизма. Така се оформили няколко протестантски деноминации – презвитерианство, конгрегационализъм и квакерство. Най-виден представител на реформацията в Англия е Уилям Тиндейл. Той завършил Оксфордския университет, подготвяйки се за свещеник. Твърдо вярвал, че **„Божие то слово е такова, че който го чете,... то ще започне веднага да го прави всеки ден по-добър и по-добър“**. Тиндейл превел Священото Писание – Стари и Нови Завет, директно от гръцки и иврит, считайки че то ще бъде по-точно и разбираемо от превода на Уиклиф (от латински). Той също завършил живота си подобно на своите предшественици - на 6 октомври 1536 година бил обесен и изгорен на клада край Брюксел. Останал в историята с първия превод на Библията на английски език.

Делото на Мартин Лутер

Мартин Лутер (1483-1546) бил августински монах, професор по богословие и преподавател във Витенбергския университет. Посещението му в Рим през 1510-1511 година предизвикало у него отвращение от покварата и лицемерието на Римската църква. Това го накарало да изобличи фалшивите доктрини на римокатолицизма в 95 тезиса и да ги окачи на вратата на храма във Витенберг. Това се случило на 31 октомври 1517 година. Тази дата се счита официално за начало на Реформацията.

Мартин Лутер реагира остро на порочната практика на Римската църква да продава индулгенции. В Рим започва обвинителен процес срещу него. Правени са много опити да бъде накаран да мълчи, но Лутер не само не спира да пише и говори, но и успешно защитава идеите си в публичен диспут с известни римокатолически богослови. Той решително отхвърля претенциите на папата за главенство над цялата Църква и издига Священото Писание като единствен източник на вярата. В резултат на това Лутер е отлъчен от Римската църква, а в отговор той изгаря папската була пред вратите на Витенбергската катедрала. Папата се опитва да принуди император Карл V да започне гражданско дело срещу Лутер. Книгите му са изгорени публично във Вормс, но присъдата не се изпълнява, защото зад него застават видни немски князе. Те скриват Лутер в един замък край Вартбург, където той започва превода на Библията на немски език. С това прави Священото Писание достояние на всички вярващи в Германия. За него се казва, че **„разбил вярата в авторитетите и възстановил авторитета на вярата“**, че е **„освободил човека от външната религиозност и направил вярата вътрешен свят на човека“**. В резултат на делото на Лутер и редица

неблагоприятни обстоятелства, император Карл V е принуден да сключи религиозен мир. Той признава правото на всяка религиозна общност сама да урежда своите верови въпроси.

Реформацията, започнала в Англия, Чехия и Германия се разпространила бързо и в други европейски страни. В Швейцария тя била подета от Улрих Цвингли и Жан Калвин. Въодушевлението от „новата вяра“ дало нов тласък на мисионерството. Отделните протестантски общности основали мисии, които достигнали в дейността си до Централна и Южна Африка, до Индия и Китай. По своеобразен начин протестанството дало нов тласък на науката и откритията, към изучаването на природата и света като цяло.

Делото на Улрих Цвингли

Улрих Цвингли (1484-1531) от най-млада възраст се посвещава на теологията. Бил е проповедник, а след това и свещеник в един манастир в Швейцария. Изучавал усилено библейски гръцки език, творбите на св. отци и учители на древната Църква, като правил свои преводи от оригиналните текстове на Новия Завет. През 1519 година той заема длъжността проповедник в голямата Цюрихска катедрала. От това време той започва открито да проповядва, че най-важното за спасението на човека е неговата лична вяра в Спасителя. Получил морална подкрепа от църковните среди в Швейцария, той доразвива своето учение като отрича задължителността на постите и критикува безбрачието на духовенството. Той отрича всичко, което няма основание в Священото Писание. През 1527 година реформите на Цвингли се задълбочават – месите (католическите литургии) са прекратени, иконите са изхвърлени от храмовете, а св. мощи – погребани. Цвингли загива в сражение през 1531 година, когато кантонът Цюрих обявява война на съседните католически кантони.

Делото на Жан Калвин

Жан Калвин (1509-1564) е французин по произход. Учи класически езици в Париж, но интересите му към теологията надделяват и той записва да учи теология. Рано оформя възгледите си на реформатор и дори пише публична защита на учението на Лутер, което предизвиква остра реакция от католическите среди във Франция. Това го принуждава да избяга в Базел, Швейцария, а по-късно в Женева основава свое религиозно училище. Отначало проповедите му не се харесали на женевските граждани и той напуснал града, но по-късно те самите го повикали отново да довърши реформите си. Калвин учредил духовно-гражданска форма на управление – Консистория. Създал четири основни длъжности в

църквата – пастори, доктори теолози, старейшини и дякони. Той превърнал Женева в опитен модел за теократична община. Забранил всички шумни увеселения, като дори сватбите били без музика и игри. Предвидил смъртно наказание за прелюбодейци и за извършители на тежки престъпления. През 1553 година по негово настояване Женевския съд осъдил и изгорил на клада избягалия от инквизицията еретик М. Сервет.

Причини за възникване на Реформацията

След 1054 година папството започнало решително да прилага идеята за непогрешимост и приматство (първенство) на Римския епископ в църковния и обществен живот. Може да се каже, че през XIII в. на Запад става окончателна победа на папството над светската власт. През XIV в. се забелязва повсеместен упадък в религиозния живот на папството, а народът изнемогвал под духовния, икономически и политически гнет на някои папи. Това предизвикало острата реакция на личности като Дж. Уиклиф, Ян Хус, Савонарола (+1497 г.). Последният също е бил изгорен на клада, заради доктринални различия с Католическата църква и заради популярността на проповедите му, насочени против духовната разпуснатост на духовенството.

Съществуват и някои политически причини, породени от протеста на някои владетели срещу папския абсолютизъм. Съборите в Пиза (1409) и Констанца (1431-1443) затвърдили папските привилегии и не довели до очакваните от всички реформи. Това наложило да се търсят по-радикални начини за постигане на желаната духовна свобода. В тази посока се насочили и действията на главните двигатели на Реформацията – Мартин Лутер, Улрих Цвингли и Жан Калвин. Техните идеи и възгледи се породили като противодействие на веровите и нравствени злоупотреби на Римокатолическата църква, като в последствие придобили съвсем погрешна посока – отричане на Свещеното Предание като елемент от Божественото Откровение, на тайнствата, както и на посредничеството на Църквата в спасението на човека.

Използвана литература:

Инославни изповедания, доц. д-р Димитър Митев, Варна, 2003

